

تأثیر مناسبات بین قومی بر امنیت منطقه ای: مطالعه ی موردی: آذربایجان غربی

دکتر زهرا احمدی پور*

دکتر محمد اخباری**

نجفقلی پورباقر***

چکیده

در کشورهای با تنوع قومی، روابط میان گروه های قومی از موضوعات مهمی است که مورد مطالعه ی جغرافیدانان سیاسی قرار می گیرد. آذربایجان غربی جزئی از پیکره ی سرزمین ایران می باشد که از گوناگونی و تنوع فرهنگی، اجتماعی و قومی ایران مستثنی نبوده و در طول سالیان دراز شاهد حضور اقوام مختلف از جمله آذری ها و کردها بوده است. بر اثر مقتضیات زمان و سیاست های متفاوت دچار تغییر و تحولاتی شده و در دوره ای مختلف اقوامی که در آن ساکن بوده اند زندگی مسالمت آمیزی داشته اند. در کنار این زندگی مسالمت آمیز گاهی نیز شاهد بروز برخی ناآرامی هایی در منطقه بوده ایم که بیشتر به صورت احزاب مخالف نظام رشد کرده و باعث بوجود آوردن برخی ناآرامی ها و ناامنی هایی در منطقه بوده و می باشند.

این پژوهش با رویکرد جغرافیای سیاسی و به شیوه ی توصیفی - تحلیلی به بررسی تأثیر مناسبات بین قومی بر امنیت منطقه ای (مطالعه ی موردی: آذربایجان غربی) پرداخته است. و ابزار گرد آوری اطلاعات، روش کتابخانه ای (اسنادی) و پرسشنامه- ای می باشد. نتیجه تحقیق حاضر با تکیه بر یافته های میدانی و کتابخانه ای نشان می دهد که توسعه ی مناسبات بین قومی در افزایش امنیت منطقه موثر می باشند. از جمله مناسبات بین قومی می توان مناسبات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و سیاسی

اشاره نمود

واژگان کلیدی: قومیت، مناسبات، امنیت، آذربایجان غربی،

* دانشیار گروه جغرافیای دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس

** استادیار گروه جغرافیا ی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

*** دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ دریافت: ۹۰/۲/۳ تاریخ پذیرش: ۹۰/۵/۲

مقدمه:

جهان امروز دستخوش دگرگونی های عمیقی است که تمامی عرصه های حیات انسانی را در ابعاد ملی دچار تحول کرده است. علیرغم اینکه موضوع روز بسیاری از پژوهش های علمی حول مسئله ی نظام جهانی و پیدایش دهکده ی جهانی است، روند معکوسی نیز در حال وقوع است. یعنی همگام با حرکت نظام جهانی و جهانی شدن، با نوعی زنده شدن احساسات فرهنگی، قومی، زبانی و محلی در سراسر جهان، روبرو هستیم. این حرکت ها به دنبال نیل به هویت های مستقل فرهنگی انجام می گیرد و فراگیری چنین روندی، درگیریها و تنش های آینده ی جهان، مسائل فرهنگی، قومی، زبانی و محلی شکل خواهد داد. (هاشمی، ۱۳۸۴: ۱۶). هویت قومی که برآمده از گرایشات، تعلقات، مناسک و آداب خاص هر قوم بوده و در جهت گیریها و ایفای نقش اعضایش در عرصه های مختلف مؤثر است، به عنوان یکی از عمده ترین چالش های نظام جهانی مطرح می گردد. (عباسی، ۱۳۸۴: ۸).

کشور ی که دارای اقوام و مذاهب گوناگون است، همواره با تهدیداتی نیز روبرو بوده است. در این بین شاخص های مختلفی وجود دارد که می تواند امنیت یک کشور را از طرف اقوام موجود مورد تهدید قرار دهد. از جمله ی این شاخص ها می توان به میزان مشروعیت نظام در نزد اقوام گوناگون، میزان پیوند تاریخی مشترک اقوام با همسایگان یا قدرت های خارجی دیگر، میزان انسجام درونی یک قوم، چگونگی توزیع و ترکیب جمعیتی اقوام و سرانجام موقعیت جغرافیایی و پراکندگی یک قوم اشاره کرد. (مرادیان، ۱۳۸۵: ۸۶)

با این حال نواحی مختلف قومی در کشور وجود دارند که توزیع فضایی آنها در نواحی پیرامونی کشور که هرکدامشان نیز مکمل های فرهنگی و گاهی سیاسی در انسوی مرز دارند و دربرهه هایی از آنها برای اعمال فشار بر ایران استفاده شده است. بطور کلی در کشور ایران که فرهنگ ملی آن ترکیبی از همه فرهنگ های قومی است گونه گونی قومی - فرهنگی، غنای فرهنگ ملی ایران را موجب شده که امتیاز بزرگی برای ملت ایران است. (خوب روی پاک، ۱۳۸۳: ۱۸۵).

آذربایجان غربی نیز جزئی از پیکره ی سرزمین ایران می باشد به طبع از این گوناگونی و تنوع فرهنگی، اجتماعی و قومی مستثنی نبوده و به مقتضیات زمان و بر اثر سیاست های متفاوت دچار تغییرات و تحولاتی شده و در دوره های مختلف اقوامی که در آن ساکن بوده اند دارای خواسته ها، گرایشها و مطالبات بوده اند که در دوره ی کنونی نیز بنا بر همان مقتضیات گذشته ولی با تفاوت هایی که ناشی از آگاهی آنها از تغییر و تحول جهان اطرافشان می باشد، مطالبات خود را جستجو و از قدرت حاکم خواهان هستند.

در طول سالهای گذشته ما شاهد برخی ناآرامی ها و گرایش های برون مرزی از سوی برخی از این اقوام بوده که منجر به ناامنی های منطقه بوده ایم لذا در این پژوهش برآنیم که تا با بررسی مناسبات بین قومی (آذری، کردی) نقش و تاثیر این مناسبات را بر امنیت منطقه ی آذربایجان غربی کنکاش نماییم. بنابراین سوال اصلی تحقیق اینگونه مطرح می شود: مناسبات بین قومی چه تاثیری می تواند بر امنیت منطقه ای داشته باشد؟

سوال اصلی تحقیق:

این تحقیق در پی دست یابی و یا احراز پاسخی بنیادین به این سوال اصلی می باشد: مناسبات بین قومی چه تاثیری می تواند در ایجاد امنیت در منطقه داشته باشد؟

سوالات فرعی تحقیق:

- ۱- مناسبات فرهنگی و اجتماعی چه تاثیری می توانند در ایجاد امنیت پایدار در منطقه داشته باشند؟
- ۲- مناسبات اقتصادی و سیاسی تا چه اندازه می توانند در ایجاد امنیت مؤثر باشند؟

۳- چه نوع سیاست های حکومتی می توانند در افزایش سطح مناسبات بین قومی و در نهایت در ایجاد امنیت منطقه موثر باشند؟

فرضیات تحقیق:

فرضیه اول معتقد است که توسعه مناسبات فرهنگی و اجتماعی بین قومی موجب رفع اختلافات و در نهایت منجر به امنیت بیشتر در منطقه خواهد شد.
فرضیه دوم معتقد است که افزایش سطح مناسبات اقتصادی و سیاسی، زمینه ساز بسط و گسترش آگاهیهای قومی و در نهایت زمینه ساز امنیت منطقه ای خواهد شد.
فرضیه ی سوم؛ به نظر می رسد نگرش مثبت حکومت به قومیت می تواند در ایجاد امنیت پایدار و در نهایت یکپارچگی سرزمینی نقش اصلی را ایفانماید.

روش انجام تحقیق:

روش انجام تحقیق توصیفی-تحلیلی و ابزارگردآوری اطلاعات به دو روش کتابخانه ای(اسنادی) و دلفی می باشد. جامعه ی آماری ۱۰۰ نفر؛ متشکل از مدیران و مسئولان استان و محلی، نخبگان علمی می باشد.

ادبیات و مفاهیم نظری تحقیق:

۱- قوم و قومیت

نخستین بار در سال ۱۹۵۲م توسط آلفرز سوری، جمعیت شناس فرانسوی مفهوم قومیت و قوم گرا در مقابل مفهوم ملیت قرار گرفت.

قوم یک گروه انسانی، نژادی است که از زبان و فرهنگ و روش زندگی و تمنیات گروهی ویژه ای در چهارچوب یک شاخه ی بزرگ نژادی برخوردار است به قسمی که حتی از دیگر گروه های نژادی خود قابل تشخیص و تفکیک می گردد(الطائی، ۱۳۸۳: ۱۵۸)

در این بین موثرترین متغیرهای قومی عبارتند از: خود آگاهی، زبان مادری، سرزمین نیاکان، در مورد برخی از اقوام ویژگیهای روانی، فرهنگی، شیوه ی زیستن و یا گونه ی معینی از سازمان اجتماعی، سرزمین (جغرافیایی) و یا خواسته ها و تمایلات آشکار افراد یک قوم برای برپایی یک سازمان دولتی نیز می توانند جزو متغیرها باشند(کاوایی، ۱۳۸۰: ۲۶).

جدول ۱- تعریف عملیاتی متغیر قومیت

مفهوم	معرف ها
قومیت	- هویت قومی - ناسیونالیسم قومی - مطالبات قومی - منازعات قومی

- هویت قومی: هویت قومی: مجموعه ای خاص از عوامل عینی و ذهنی، فرهنگی و اجتماعی و عقیدتی و نفسانی که در یک گروه انسانی متجلی می شود و آن را نسبت به دیگر گروهها متمایز می سازد زیرا که این هویت باید با واقعیت همان

گروه منطبق باشد. (الطایی، ۱۳۸۳: ۱۵۸) هویت قومی می تواند احیا و دوباره پدیدار شود. هویت قومی احیا شده نظریه ای است که هویت های سنتی و ابا و اجدادی را می توانند دوباره از طریق حوادث تاریخی و موارد محیطی خاص ظهور کنند (Jackson, 2001: 5)

- ناسیونالیسم قومی : ناسیونالیسم قومی گونه ای معماری سیاسی، فرهنگی براساس قومیت بوده که با هدف ایجاد دولتی متحد و یکپارچه نضج و قوام می یابد. این گونه از ناسیونالیسم به لحاظ مکانی منشاء مشترک گروه قومی خاص را تبیین می نماید، اغلب آنها را به سرزمین خاص مرتبط می سازد که به باور این گروه مقدس می باشد. به عنوان مثال: سرزمین کنعان برای قوم یوسف . (مقصودی، ۱۳۸۰: ۵۲) ناسیونالیسم قومی بعد از جنگ های جهانی و سرد، موضوع اغتشاشات و ناآرامی ها شده است. (BradenT, Shelley, 2000 :54-55)

- مطالبات قومی: در جوامعی که گروه اقلیت قومی، دارنده ی قدرت سیاسی است، اکثریت خارج از قدرت سیاسی، سهم خود را از قدرت سیاسی مطالبه می کند. در این میان عقب نشینی اقلیت حاکم می تواند به رشد فزاینده ی مطالبات قومی دامن زند از طرفی مقاومت در برابر مطالبات سیاسی اقوام نیز می تواند زمینه ساز بحران های سیاسی گردد. (هیودی، ۱۳۸۴: ۶۲)

- منازعات قومی: به تعبیر هانتینگتن، اجماع عالمانه ی گسترده ای وجود دارد مبنی بر اینکه هرگاه شکاف های اجتماعی نسبت به مشترکات قومی تقویت شوند، توان بالقوه برای درگیری بیشتر می گردد. این حالت بویژه آنگاه رخ می دهد که بخش های یک جامعه به طور سلسله مراتبی سازمان یافته باشد و آن زمانی است که یک گروه معین (یا ائتلافی از گروه ها) بر گروه های دیگر تسلط یابند. (تیموئی و دی سیسک، ۱۳۷۹: ۴۵).

۲- نظریه های قومی

نظریه «رقابت بر سر منابع»:

این نظریه معتقد است که یکپارچه کردن سیاسی گروه های قومی در درون یک دولت - ملت زمینه ی مشخصی را بوجود می آورد که در آن رقابت برای منابع- بویژه برای مشاغل دولتی- به انگیزه ی تضاد بین قومی تبدیل می شود. هنگامی که منابع رقابتی واضحی وجود دارند که با یک هویت قومی مرتبط باشد، هویت قومی به عنوان مبنایی برای کنش جمعی بوجود آمده و حفظ می شود. این رقابت بین قومی، بسیج قومی را رواج داده و به شکل گیری سازمان های قومی و تقویت هویت های قومی منجر می شود. (Ahmadi, 1995 : 180).

اولزاک می نویسد: «اقدام جمعی نژادی و قومی زمانی روی می دهد که دو گروه قومی یا بیشتر بر سر منابعی با ارزش یکسان با یکدیگر رقابت کنند. رقابت قومی نیز زمانی به وجود می آید که گروه های قومی سعی دارند بر سایر گروه های قومی اکثریت یا اقلیت در دستیابی به همان منابع پیشی بگیرند. در شرایطی که منابع پایدار یا ناپایدار مطرح باشد، این رقابت منجر به اقدام جمعی قومی می شود. (احمدی، ۱۳۸۳: ۱۵۶)

- نظریه «هیز کیاس آصفا»:

آصفا، نقش نخبگان قومی در ایجاد درگیری ها را مهم تلقی نموده و آن را عامل اصلی وقوع چالش های قومی می داند. به عقیده ی وی، آنچه درگیری و بحران قومی نامیده می شود تا حدود زیادی درگیری هایی است که توسط نخبگان

ایجاد می شود؛ زیرا این نخبگان هستند که از زمینه های قومی متفاوتی برخوردارند و بحران های قومی را هدایت و رهبری می کنند.

نخبگان از تعصبات و عقاید قالبی قومی به عنوان زمینه های مناسب برای جلب سریع حمایت از آرمان های سیاسی و اقتصادی خود بهره برداری می کنند. آنان با استفاده از اصطلاحات عوام فریب در قالب قومیت یا ملیت مانند: «توسعه منافع مردم خودمان» و یا «محافظت در مقابل گروه قومی دیگر» اعمال خود را موجه جلوه داده و مشروعیت می بخشند. (صالحی امیری، ۱۳۸۸: ۱۵۴).

نظریه ی «گوبوگلو»:

یکی از رویکردهای نظری که به تحلیل و تبیین درگیری های قومی پرداخته و در میان اندیشمندان روسی و اروپایی از جایگاه بالایی برخوردار است، نظریه ی گوبوگلو می باشد. براساس این نظریه، خشونت ها و درگیری های قومی در درون دسته بندی های اجتماعی و منافع اقتصادی - اجتماعی قابل بررسی است. وی بیشترین توجه خود را به عناصر و عوامل قومی در دسته بندی اجتماعی، تقسیمات کاری و طبقه بندی اجتماعی معطوف کرده است. این دیدگاه، پدیده ی غصب موقعیت ها و فرصت های ممتاز اجتماعی توسط اعضای یک گروه قومی و نژادی را به عنوان کشف عمده خود در نظر می گیرد که این تفاوت های اساسی اجتماعی، قومی و طبقاتی قوی ترین انگیزه را برای وقوع تنش های بین قومی و درگیری های آشکار قوی ایجاد می کند. (صالحی امیری، همان: ۱۲۷).

نظریه عوامل ذهنی - عینی «راتچایلد» و «شاپفلین»:

از دید راتچایلد و شاپفلین، نهضت های تمایز طلبی و روحیه ی مرکز گریزی جامعه ی قومی در قالب دو دسته از عوامل ذهنی و عینی قابل تبیین است. به اعتقاد آنها عوامل ذهنی که ریشه در هویت خواهی جامعه قومی دارند، شامل عوامل فرهنگی، سیاسی، عقیدتی و روانی شده هستند که در خواست های اساسی غیر قابل مذاکره را پدید می آورند و از طریق مشخصه های مشابه مثل: تفاوت های زبانی، ذهنی، فرهنگی، تجربه خاص تاریخی و وقوف بر وجود تفاوت ها با دیگر جوامع قومی قابل بررسی هستند. عوامل عینی که اساساً ریشه های اقتصادی و اجتماعی دارند شامل: اختلافات میان قومی، تبعیض در قوانین، سیاست ها و برنامه ها و ترتیبات سازمانی تبعیض گرایانه مثل: حق مالکیت، حقوق مدنی، قشر بندی در بازار کار و میزان مشارکت سیاسی می باشند و به طور وسیع درخواست های قابل مذاکره هستند.

براساس این نظریه، عوامل ذهنی و عینی بر مخفی شدن نهضت های قومی اثر گذاشته، ضمن تشدید خواست های قابل مذاکره و غیر قابل مذاکره، ناخشنودی و نارضایتی قومی را افزایش می دهند و شرایطی را فراهم می آورند که منجر به شکل گیری سازمان سیاسی قومی شده و به منبعی برای تسریع در بازسازی هویت قومی، وحدت و همبستگی قومی، خواست مشارکت عمومی و اصالت فرهنگی از جمله بازگشت به ریشه های نمادین، اسطوره های گذشته و یادبود های تاریخی تبدیل میگردد. (همان: ۱۴۲).

- الگوهای مدیریت تنوع قومی- فرهنگی

جدول ۲- تعریف عملیاتی متغیرالگوهای مدیریت تنوع قومی- فرهنگی

مفهوم	معرف ها
الگوهای مدیریت تنوع قومی- فرهنگی	- دفع یا جذب
	- تقسیم قدرت
	- سیاست ادغام

با توجه به نوع نظام های سیاسی و رویکردهای فکری و فلسفی موجود به سیاست های قومی ، راهبردهای اتخاذ شده توسط دولت ها در قالب سه الگو جای می گیرد:

- دفع یا جذب

در این روش حکومت به زور و خشونت توسل می شود و این کار او در نهایت به نسل کشی منجر می گردد. (صالحی امیری، ۱۳۸۵: ۵۶). در کنار این راهبرد ، شیوه ی دیگری به نام جذب نیز وجود دارد که بوسیله ی آن فرهنگ اقلیت در چارچوب اجتماعی و فرهنگی نوین رنگ می بازد و بدین ترتیب اقلیت همان دیگران می شوند. (خوب روی، همان: ۱۵۹).

- تقسیم قدرت

تقسیم قدرت یا خودگردانی اساساً مجموعه ای از تعهد های مربوط به رفتار ، فرآیند ها و نهادهایی است که هر حکومت در آن انجام معامله و برقراری سازوکارهای میان جوامع قومی است (Esman, 2004: 178).

- سیاست ادغام

در جامعه ی ادغام گرا یک گروه قومی نمی تواند بر دیگر گروه ها مسلط شود و تقسیم قدرت نیز در این قسم از جامعه ممکن نمی باشد. جوامع متعهد به ادغام ، تنوع را ویژگی افراد می دانند عامل همبستگی اجتماعی < در این صورت موانع تعامل اجتماعی کاهش می یابد و ازدواج بین قومی تسهیل می گردد. (Esman, 2004: 160).

ادغام دارای دو بعد فرهنگی و اجتماعی است. ادغام فرهنگی عبارت است از سازوکاری به منظور برقراری ارتباط روزمره ، زبان، پوشش، عادات غذایی، تفریح های عمومی ، و شیوه ی زندگی . و ادغام اجتماعی یعنی زندگی در میان همسایگان و مشارکت در نهادهای غالب مانند: زیارتگاهها و تشکیلات اجتماعی (عبدی، ۱۳۸۸: ۸).

- حافظ نیا رویکردی جدید در جغرافیای سیاسی تحت عنوان جغرافیای سیاسی انسان گرا را طرح نموده است . در این حوزه علم جغرافیای سیاسی برای تامین صلح و امنیت ، رفاه و آسایش ، توسعه ی پایدار ، حقوق شهروندی ، عدالت فراگیر عمومی و احترام به شان و منزلت انسان به کار گرفته می شود. (حافظ نیا، ۱۳۸۸: جزوه ی کلاسی)

بنابراین می توان گفت برپایه ی اصول جغرافیای سیاسی انسان گرا ، اقوام به طور آزادانه وبا بکارگیری ابزارهای نظارت نرم و نه از نوع اجباری و خشونت آمیز ، باکشور احساس همبستگی می کنند. (حافظ نیا، همان)

۳- امنیت :

تلاش برای امحاء یا حداقل کاهش عوامل موجد ناامنی و تقویت احساس امنیت ، محدود به انسان نیست بلکه جوامع بزرگ و کشور ها نیز به مثابه مجموعه ای مرکب از افراد ، نیازهای مشابهی را در سطح ملی احساس می کنند. از همین رو هم زمان با تولد دولت در قرن هفدهم میلادی و در نتیجه علاقه ای که این موجود نوظهور به بقاء و امنیت خود داشت پارادایم امنیت ملی شکل گرفت و از آن زمان تاکنون اهمیت خود را به عنوان یکی از محورهی ثابت مورد توجه سیاست مداران و رهبران نظامی حفظ نموده است. (مرادی، ۱۳۸۸: ۲)

از دیدگاه آرنولد ولفرز امنیت را می توان دارای دوجنبه دانست در بعد عینی امنیت عبارت است فقدان تهدید نسبت به ارزش های تحصیل شده و در بعد ذهنی امنیت عبارت است فقدان ترس و هراس از اینکه ارزش های کسب شده مورد هجوم قرار گیرند (علینقی، امیرحسین، ۱۳۸۷، ۴).

-دانشکده دفاع ملی کانادا امنیت ملی، حفاظت از شیوه زندگی پذیرفته شده مردم است و با نیازها و آرمان‌های مشروع دیگران سازگار می‌باشد. امنیت، شامل فارغ بودن از حمله نظامی یا فشار، آزادی از انهدام داخلی و رهایی از زوال ارزش‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است که برای نحوه زندگی اساسی است.

جدول ۳- تعریف عملیاتی متغیر امنیت

مفهوم	ابعاد	معرف ها
امنیت	امنیت داخلی	- نظامی - سیاسی - اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی

- **امنیت داخلی** : امنیت داخلی مربوط به براندازی و چالش از جانب گروه‌هایی است که اقتدار دولت را نپذیرفته اند . و همچنین عبارت است از امنیت یک ملت در برابر تهدیدهای آشکار و پنهان درون مرزهای ملی که این تهدیدات دارای جنبه‌های مختلف از جمله : شورش و جدایی طلبی، خود مختاری ، آشوب‌های اجتماعی ، نزاع‌های قومی و سهم‌خواهی در ساختار سیاسی ، بحران‌های ناشی از مشروعیت ، بحران هویت ، بحران فرهنگی ، اعتصاب‌های گسترده و شکاف‌های طبقاتی و دوگانگی اقتصادی که هر کدام به نوعی دولت را زیر فشار قرار داده و موجودیت آن را مورد تهدید قرار می‌دهد.

- امنیت نظامی: این نوع امنیت به اثرات متقابل توانایی‌های تهاجمی- دفاعی مسلحانه دولت‌ها و نیز برداشت آنها از مقاصد یکدیگر بوده است..

- امنیت سیاسی: امنیت سیاسی بیشتر در موضوع مشارکت سیاسی تجلی می‌یابد. بدین منظور که فضای باز سیاسی در قالب قانون برای فعالیت‌های سیاسی احزاب و مشارکت برابر در اختیار آنان گذاشته شود.

- امنیت اقتصادی: مانند امنیت اقتصادی را چنین تعریف می‌کند: «میزان حفظ و ارتقای شیوه‌ی زندگی مردم یک جامعه از طریق تامین کالاها و خدمات هم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی». (ساندرز ، ۱۳۸۰: ۱۲۹).

- امنیت اجتماعی: امنیت اجتماعی ناظر بر پایداری الگوهای سنتی زبان، فرهنگ ، همبستگی و هویت و عرف‌های مذهبی و ملی در چارچوب شرایط قابل قبول برای تحول و تکامل آنهاست. (ماندل ، ۱۳۷۷: ۱۰۸)

- امنیت فرهنگی: می‌توانیم با این نگاه ، فرهنگ را به عنوان شاخص‌های متمایز کننده‌ی جوامع و کشور قلمداد کنیم . امنیت فرهنگی می‌تواند سبب تقویت یا تضعیف امنیت اجتماعی نیز شود. (معاونت آموزشی و تربیت پاسداری سپاه، ۱۳۸۸: ۱۳-۱۲)

۴- توسعه‌ی مناسبات:

«مناسبات اجتماعی» مجموعه ای از روابط هستند که با اراده، معطوف به رفتار دیگر بازیگران درون جامعه، تعریف شده و عمده مناسبات افراد درون جامعه را دربر می گیرد. با تنوع بسیار این حوزه از فعالیت ها که شامل گونه های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ... می شوند، دولت ها موظفند با ارایه ی ضوابط عادلانه نسبت به سالم سازی این روابط و حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات بین شهروندان - مستند به منابع قدرت مشروع که در اختیار دارند - اقدام کنند..(افتخاری، ۱۳۸۵: ۲۱).

جدول ۴- تعریف عملیاتی متغیر مناسبات قومی

مفهوم	ابعاد	معرف ها
مناسبات قومی	مناسبات اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - روابط اجتماعی - ارتباط اجتماعی - تعامل اجتماعی - تنظیم مناسبات دولت - ملت - تنظیم مناسبات ملت با نهاد های اجتماعی - تنظیم مناسبات بین شهروندی

- روابط اجتماعی: روابط اجتماعی معمولاً ارتباطات بین شخص یا دو گروه و نه ارتباط های بین دو پدیده اجتماعی را می رساند. روابط چنانچه صورت همکاری، مبادله، تفاهم، دوستی و... باشد مثبت و چنانچه صورت مبارزه، کشمکش، تقابل، خرابکاری و ... باشد منفی و آنگاه که به صورت انطباق، همسازی و قرارداد درآید خنثی خوانده می شود. در معنا شناسی و ماهیت چگونگی روابط، عنصر ارتباط دوسویه یا چند سویه همراه با رویکردهای روانشناختی و عاطفی مدنظر است. یعنی آنچه که در اصطلاح «مناسبات اجتماعی» نامیده می شود (بیرو، آلن، ۱۳۷۰: ۲۵).

- ارتباط اجتماعی: ارتباط اجتماعی اصطلاحی است ملی که از آن تمامی اشکال روابط اجتماعی یا مشارکت آگاهانه ی افراد یا گروه ها مستفاد می شود. وسایل ارتباط اجتماعی، علامات، حرکات، نمادها، سخن و به طور کلی تمامی اشکال و صور مربوط به زبان و هریبان معنی دار را در بر می گیرد

- تعامل اجتماعی: تعامل اجتماعی عبارت است از ارتباط مستقیم و غیر مستقیم افراد جامعه و رای خاستگاه قومی و مذهبی شان است. این ارتباط موجب مبادلات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در میان آنها می گردد و به شکل گیری هویت مشترک در میان شان منجر می گردد. نتیجه ی این امر کاهش وابستگی های قومی و افزایش همبستگی ملی است. (Kymlicka, 1995: 47).

- تنظیم مناسبات دولت - ملت: رابطه ی ملت با دولت را (با توجه به شاخص قدرت بالفعل) یک رابطه ی نامتعادل ارزیابی نموده و بر این اعتقادند که دولت ها نیازمند کنترل و نظارت (به نفع شهروندان) هستند تا از این طریق قدرت آنها کنترل شده (مهار شده) و جایگاه شهروندان در جامعه اعتلاء یابد. هرچه عدم تعادل در این رابطه بیش تر شود امنیت عمومی بیشتر به مخاطره می افتد. برعکس قدرت و نظارت عمومی بر آن می تواند به ارتقاء جایگاه مردم و افزایش سطح رضایت مندی ایشان و در نهایت تقویت احساس امنیت نزد عموم جامعه منجر شود. (افتخاری، ۱۳۸۴: ۱۲۴). به

این ترتیب میزان رضایت مندی اجتماعی درون جامعه افزایش پیدا کرده و به دنبال آن احساس امنیت عمومی ارتقاء می یابد. (افتخاری، ۱۳۸۶: ۲۲).

- تنظیم مناسبات ملت با نهادهای اجتماعی:

الف- تطبیق پذیری - انعطاف پذیری ب- پیچیدگی - سادگی ج- استقلال - تابعیت د- انسجام - گسیختگی (افتخاری، ۱۳۸۶: ۲۵).

- تنظیم مناسبات شهروندی: جامعه بدون ساماندهی به روابط بین انسان ها ، معنا و مفهوم نمی یابد و این رسالت به فلسفه ی وجودی تاسیس دولت ها تبدیل شده است. این مسئله بعد مهمی از امنیت عمومی است که بر تنظیم مناسبات اجتماعی نظارت دارد. (افتخاری، ۱۳۸۴: ۲۷).

۴- آذربایجان غربی

استان آذربایجان غربی با احتساب دریاچه ارومیه حدود ۴۳۶۶۰ کیلومتر مربع مساحت دارد. این استان که در شمال غرب ایران واقع شده ۶۵/۲ درصد از مساحت کل کشور را تشکیل می دهد. استان آذربایجان غربی بین ۴۴ درجه و ۳ دقیقه تا ۴۷ درجه و ۲۴ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۵ دقیقه تا ۳۹ درجه و ۴۶ دقیقه عرض شمالی، در شمال غربی ایران واقع شده است. این استان از شمال به جمهوری خود مختار نخجوان و کشور ترکیه و از شرق به استان آذربایجان

شرقی و از جنوب به استان کردستان و از غرب به کشورهای ترکیه و عراق محدود می‌شود. اکثر ساکنان این استان به طور عمده آذری و کرد هستند. در شهر ارومیه که مرکز و بزرگ‌ترین شهر استان بشمار می‌آید و از دیرباز به عنوان شهری که در آن گروه‌های قومی، زبانی، نژادی و حتی مذهبی مختلف زندگی می‌کنند شناخته شده است، جمعیت شهر مرکب از مردمان آذری و کرد و ارمنی و آسوری است. استان آذربایجان غربی دارای ۱۴ شهرستان، ۲۶ بخش، ۱۰۳ دهستان و ۳۲۲۷ آبادی است و مرکز آن شهر تاریخی ارومیه است.

شهرستان‌های این استان بدین قرارند:

ارومیه، مهاباد، پیرانشهر، سردشت، بوکان، میاندوآب، نقده، اشنویه، سلماس، خوی، تکاب، شاهین دژ، ماکو
یافته‌های تحقیق:

آماره‌های استنباطی:

آمار استنباطی برای استنباط خصوصیات یک جامعه آماری از روی نتایج مشاهده‌ی یک یا چند نمونه از آن جامعه به کار می‌رود. آمار استنباطی این امکان را می‌دهد که وجوه مورد نظر جامعه‌های بزرگ آماری از روی نمونه‌های نسبتاً کوچکی که نماینده‌ی آن جامعه می‌شوند توصیف شود (کورتز، ۱۳۸۳: ۱۳).

در جدول زیر از طریق آزمون T.test معناداری هر یک از فرضیات در سطح ۰/۰۵ مورد بررسی قرار گرفت.

در بررسی کلی با روش one.sample test مشخص می‌شود از تعداد ۲۸ سؤال سؤال (۱۹) رابطه‌ی معناداری نداشته و تایید نمی‌شود و بقیه‌ی سؤالات دارای رابطه‌ی معناداری می‌باشند و تایید می‌شوند.

حال برای بررسی میزان پایایی پرسشنامه از آلفای کارونباخ استفاده می‌کنیم. مقدار آلفا برای این پرسشنامه برابر با ۰/۷۹۵ بدست آمد که نشانگر پایایی قابل قبول پرسشنامه می‌باشد.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.795	28

برای بررسی معنی‌داری هر یک از سوالات می‌توان از آزمون تی تک نمونه‌ای با مقدار آزمون ۳ استفاده نمود. چون از طیف ۵ تایی از ۱ تا ۵ استفاده کرده ایم. پس مقدار ۳ نشانگر بی‌نظر بودن عموم پاسخ دهندگان خواهد بود و میانگین پاسخ‌ها به هر میزان از این عدد فاصله داشته باشد نشانگر موافقت یا عدم موافقت پاسخ دهندگان خواهد بود که میزان معنی‌دار بودن این اختلاف بوسیله خطای نوع اول بررسی می‌شود که اگر از ۰/۰۵ کمتر باشد اختلاف معنی‌دار تلقی می‌شود.

در ضمن درجه آزادی هر سوال برابر تعداد پاسخ دهندگان به آن سوال منهای یک است.

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Q1	100	1.90	.937	.094
Q2	100	1.43	.517	.052
Q3	100	1.85	.687	.069
Q4	100	1.74	.645	.065
Q5	100	1.88	.902	.090
Q6	100	2.04	.816	.082
Q7	100	1.60	.725	.072
Q8	100	1.65	.575	.058
Q9	99	1.98	.808	.081
Q10	98	3.27	1.313	.133
Q11	100	1.91	.805	.081
Q12	100	1.87	.812	.081
Q13	100	2.19	1.195	.120
Q14	100	2.53	1.058	.106
Q15	100	1.74	.463	.046
Q16	99	2.08	.888	.089
Q17	100	1.67	.620	.062
Q18	100	1.98	.964	.096
Q19	100	3.12	1.140	.114
Q20	97	3.26	1.227	.125
Q21	97	2.21	.803	.082
Q22	100	2.11	.942	.094
Q23	99	1.79	.643	.065
Q24	100	1.75	.702	.070
Q25	100	1.70	.644	.064
Q26	100	2.01	.937	.094
Q27	100	1.88	.769	.077
Q28	100	2.48	1.105	.111

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Q1	-11.734	99	.000	-1.100	-1.29	-.91
Q2	-30.340	99	.000	-1.570	-1.67	-1.47
Q3	-16.735	99	.000	-1.150	-1.29	-1.01
Q4	-19.522	99	.000	-1.260	-1.39	-1.13
Q5	-12.416	99	.000	-1.120	-1.30	-.94
Q6	-11.772	99	.000	-.960	-1.12	-.80
Q7	-19.317	99	.000	-1.400	-1.54	-1.26
Q8	-23.472	99	.000	-1.350	-1.46	-1.24
Q9	-12.565	98	.000	-1.020	-1.18	-.86
Q10	2.001	97	.048	.265	.00	.53
Q11	-13.537	99	.000	-1.090	-1.25	-.93
Q12	-13.913	99	.000	-1.130	-1.29	-.97
Q13	-6.778	99	.000	-.810	-1.05	-.57
Q14	-4.440	99	.000	-.470	-.68	-.26
Q15	-27.203	99	.000	-1.260	-1.35	-1.17
Q16	-10.294	98	.000	-.919	-1.10	-.74
Q17	-21.436	99	.000	-1.330	-1.45	-1.21
Q18	-10.583	99	.000	-1.020	-1.21	-.83
Q19	1.053	99	.295	.120	-.11	.35
Q20	2.069	96	.041	.258	.01	.51
Q21	-9.738	96	.000	-.794	-.96	-.63
Q22	-9.451	99	.000	-.890	-1.08	-.70
Q23	-18.750	98	.000	-1.212	-1.34	-1.08
Q24	-17.813	99	.000	-1.250	-1.39	-1.11
Q25	-20.201	99	.000	-1.300	-1.43	-1.17
Q26	-10.561	99	.000	-.990	-1.18	-.80
Q27	-14.562	99	.000	-1.120	-1.27	-.97
Q28	-4.704	99	.000	-.520	-.74	-.30

آزمون فرضیه ها

برای آزمون فرضیه ی اول از دو متغیر فرهنگی و اجتماعی استفاده کردیم:

الف- آزمون: متغیر مؤلفه های فرهنگی

برای بررسی این فرضیه از آزمون تی تک نمونه ای با مقدار آزمون ۳ استفاده کردیم. درجه آزادی این آزمون برابر 99 می باشد. با توجه به جدول زیر فرضیه تاثیر توسعه مناسبات فرهنگی بین قومی در رفع اختلافات تایید شده است. چون مقادیر پایین تر از ۳ نشانگر موافقت پاسخ دهنده با متن سوال و بالاتر از آن نشانگر مخالفت وی می باشد. در این فرضیه مقدار متوسط برابر با ۱/۹۴ است که نشانگر موافقت پاسخ دهنده است و مقدار P-VALUE به ما نشان می دهد که این اختلاف معنی دار است.

چون P-VALUE از ۰/۰۵ کوچکتر است. با توجه به مقدار میانگین که برابر با ۱/۹۴ است می توان دریافت که به نظر غالب متخصصان افزایش مناسبات فرهنگی بین قومی باعث رفع اختلافات قومی شده و در نتیجه درمانیت بیشتر منطقه مؤثر خواهد بود.

پاسخ دهندگان ضمن تایید سؤالات، برقراری روابط سببی از طریق ازدواج، احترام متقابل به فرهنگ و آداب و رسوم قومیت ها، گسترش تعاملات فرهنگی بین قومی از جمله فعالیت های فرهنگی و هنری، انتشار روزنامه و مجلات محلی، و... را در رفع اختلافات بین قومی مؤثر دانسته و آنرا در توسعه ی امنیت بیشتر مورد تایید قرار داده اند.

جدول ۵: تست متغیر مؤلفه های فرهنگ

شماره سوال	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار	مقدار t	اختلاف از ۳	مقدار احتمال
۱	۱۰۰	۱/۹۰	۰/۹۳۷	۰/۰۹۴	-۱۱/۷۳۴	-۱/۱	۰/۰۰۰
۲۲	۱۰۰	۲/۱۱	۰/۹۴۲	۰/۰۹۴	-۹/۴۵۱	-۰/۸۹	۰/۰۰۰
۱۹	۱۰۰	۳/۱۲	۱/۱۴	۰/۱۱۴	۱/۰۵۳	۰/۱۲۰	۰/۲۹۵
۲	۱۰۰	۱/۴۳	۰/۵۱۷	۰/۰۵۲	-۳۰/۳۴	-۱/۵۷	۰/۰۰۰
۱۵	۱۰۰	۱/۷۴	۰/۴۶۳	۰/۰۴۶	-۲۷/۲۰۳	-۱/۲۶	۰/۰۰۰
۱۷	۱۰۰	۱/۶۷	۰/۶۲	۰/۰۶۲	-۲۱/۴۳۶	-۱/۳۳	۰/۰۰۰
۸	۱۰۰	۱/۶۵	۰/۵۷۵	۰/۰۵۸	-۲۳/۴۷۲	-۱/۳۵	۰/۰۰۰

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
FARHANGI	100	1.9457	.40395	.04039

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
FARHANGI	-26.099	99	.000	-1.05429	-1.1344	-.9741

ب) تست متغیر مؤلفه های اجتماعی

برای بررسی این متغیر نیز از آزمون تی تک نمونه ای با مقدار آزمون ۳ استفاده کردیم. چون نشانگر بی نظر بودن پاسخ دهنده است. درجه آزادی این آزمون برابر ۹۹ می باشد. با توجه به جدول زیر فرضیه تاثیر توسعه مناسبات اجتماعی بین قومی در رفع اختلافات و تاثیر آن بر امنیت منطقه تایید شده است. چون P-VALUE از ۰/۰۵ کوچکتر است. با توجه به مقدار میانگین که برابر با ۲/۲۱ است می توان دریافت که به نظر غالب متخصصان افزایش مناسبات اجتماعی باعث رفع اختلافات قومی خواهد شد. چون مقادیر پایین تر از ۳ نشانگر موافقت پاسخ دهنده با متن سوال و بالاتر از آن نشانگر مخالفت وی می باشد. در این فرضیه مقدار متوسط برابر با ۲/۲۱ است که نشانگر موافقت پاسخ دهنده است و مقدار P-VALUE به ما نشان می دهد که این اختلاف معنی دار است.

ضمن تایید و اثبات فرضیه ی فوق از سوی پاسخ دهندگان محترم، پاسخ دهندگان افزایش روابط اجتماعی بین قومی، نقش نخبگان قومی در برقراری روابط اجتماعی، رعایت عدالت اجتماعی در روابط بین قومی را در افزایش اعتماد متقابل و تعاملات بیشترین قومی را فراهم ساخته و بستر مناسبی را برای امنیت بیشتر در منطقه ایجاد می کند.

توجه: در حالت کلی پاسخ دهندگان با سوالات موافق هستند

جدول ۶: تست متغیر اجتماعی

شماره سوال	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار	مقدار t	اختلاف از مقدار احتمال
۳	۱۰۰	۱/۸۵	۰/۶۸۷	۰/۰۶۹	-۱۶/۷۳۵	۳
۲۵	۱۰۰	۱/۷۰	۰/۶۴۴	۰/۰۶۴	-۲۰/۲۰۱	۳
۴	۱۰۰	۱/۷۴	۰/۶۴۵	۰/۰۶۵	-۱۹/۵۲۲	۳

۰/۰۰۰	-۱/۲۱۲	-۱۷/۸۱۳	۰/۰۷۰	۰/۷۰۲	۱/۷۵	۱۰۰	۲۴
۰/۰۰۰	-۱/۱۳۰	-۱۳/۹۱۳	۰/۰۸۱	۰/۸۱۲	۱/۸۷	۱۰۰	۱۲

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
EJTEMAEI	100	2.2193	.35809	.03581

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
EJTEMAEI	-21.801	99	.000	-.78067	-.8517	-.7096

فرضیه اول معتقد است که توسعه مناسبات فرهنگی و اجتماعی بین قومی موجب رفع اختلافات و در نهایت منجر به امنیت بیشتر در منطقه خواهد شد.

برای سنجش فرضیه ی اول با دو متغیر فرهنگی و اجتماعی ۱۲ گویه در نظر گرفته شده بود که مورد سنجش قرار گرفت. در متغیر فرهنگی که ۷ گویه تعبیه شده بود برقراری روابط سببی، احترام متقابل به فرهنگ و آداب و رسوم قومیت ها، برنامه ریزی برای توسعه ی فرهنگ و هنر بومی، ایجاد مجتمع عهای فرهنگی، تفریحی و ورزشی و آموزشی برای تعامل بیشتر قومیت ها، فعالیت گروه های هنری، روزنامه و مجلات محلی را در افزایش تعاملات بین قومی مؤثر دانسته اند. در نتیجه ی این تعاملات، همبستگی و امنیت و آسایش منطقه را نیز مثبت ارزیابی نمودند. در این متغیر با گویه ی ۱۰، پاسخگویان به این اعتقاد دارند که در زمینه های فکری و فرهنگی میان کردها و آذری ها حساسیت وجود دارد و با این گویه که معتقد به نبود حساسیت بود را تایید نکردند.

برای متغیر اجتماعی نیز ۵ گویه تعبیه شده بود که اکثریت پاسخگویان با افزایش روابط اجتماعی، توسعه ی امر آموزش و بهداشت و درمان و ایجاد مراکز درمانی مشترک، عدالت اجتماعی را از عوامل تاثیر گذار در نزدیکی اقوام دانسته و آن را زمینه ساز افزایش امنیت در منطقه مثبت ارزیابی نمودند. همچنین گویه ی ۱۲ را که علاقه به کسب قدرت فردی و جمعی در بین قومی باعث ایجاد نزاع و ناامنی مدانست مورد تایید قرار دادند.

این فرضیه در مناسبات فرهنگی با میانگین ۱/۹۴ و در مناسبات اجتماعی با میانگین ۲/۲۱ و با مقدار احتمال (Sig) ۰/۰۰۰ ضمن تایید، معنادار بودن رابطه بین توسعه ی مناسبات فرهنگی و اجتماعی با امنیت منطقه را مورد تایید قرار داده و آنرا اثبات می کند. بدین منظور هرچه مناسبات فرهنگی و اجتماعی بین قومی افزایش یابد در نتیجه ی آن امنیت منطقه ای نیز افزایش خواهد داشت.

آزمون فرضیه دوم:

برای بررسی و آزمون فرضیه ی دونیز از دومتغیر اقتصادی و سیاسی بهره جستیم

الف) آزمون متغیرمؤلفه های اقتصادی

برای بررسی این فرضیه از آزمون تی تک نمونه ای با مقدار آزمون ۳ استفاده کردیم. چون نشانگر بی نظر بودن پاسخ دهنده است. درجه آزادی این آزمون برابر ۹۹ می باشد. با توجه به جدول زیر فرضیه تاثیر توسعه مناسبات اقتصادی بین قومی بر امنیت منطقه تایید شده است. چون P-VALUE از ۰/۰۵ کوچکتر است. با توجه به مقدار میانگین که برابر با ۲/۲۲ است می توان دریافت که به نظر غالب متخصصان افزایش مناسبات اقتصادی باعث رفع اختلافات قومی و امنیت بیشتر منطقه خواهد شد. چون مقادیر پایین تر از ۳ نشانگر موافقت پاسخ دهنده با متن سوال و بالاتر از آن نشانگر مخالفت وی می باشد. در این فرضیه مقدار متوسط برابر با ۲/۲۲ است که نشانگر موافقت پاسخ دهنده است و مقدار P-VALUE به ما نشان می دهد که این اختلاف معنی دار است.

توجه: در حالت کلی پاسخ دهندگان با سوالات موافق هستند

جدول ۷: تست متغیر اقتصادی

شماره سوال	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار	مقدار t	اختلاف از ۳	مقدار احتمال
۹	۹۹	۱/۹۸	۰/۸۰۸	۰/۰۸۱	-۱۲/۵۶۵	-۱/۰۲۰	۰/۰۰۰
۱۰	۹۸	۳/۲۷	۱/۳۱۳	۰/۱۳۳	۲/۰۰۱	۰/۲۶۵	۰/۰۴۸
۵	۱۰۰	۱/۸۸	۰/۹۰۲	۰/۰۹۰	-۱۲/۴۱۶	-۱/۱۲۰	۰/۰۰۰
۲۳	۹۹	۱/۷۹	۰/۶۴۳	۰/۰۶۵	-۱۸/۷۵۰	-۱/۲۱۲	۰/۰۰۰

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
EQTESADI	100	2.2225	.59069	.05907

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
EQTESADI	-13.163	99	.000	-.77750	-.8947	-.6603

ب) آزمون متغیر سیاسی

برای بررسی این فرضیه نیز از آزمون تی تک نمونه ای با مقدار آزمون ۳ استفاده کردیم. چون نشانگر بی نظر بودن پاسخ دهنده است. درجه آزادی این آزمون برابر ۹۹ می باشد. با توجه به جدول زیر فرضیه تاثیر بودن توسعه مناسبات سیاسی بین قومی در رفع اختلافات بین قومی و تاثیر آن بر امنیت منطقه ای تایید شده است. چون P-VALUE از ۰/۰۵ کوچکتر است. با توجه به مقدار میانگین که برابر با ۲/۲۰ می باشد می توان دریافت که به نظر غالب متخصصان

افزایش مناسبات سیاسی باعث رفع اختلافات قومی و در نتیجه به امنیت بیشتر منطقه کمک خواهد نمود. چون مقادیر پایین تر از ۳ نشانگر موافقت پاسخ دهنده با متن سوال و بالاتر از آن نشانگر مخالفت وی می باشد. در این فرضیه مقدار متوسط برابر با ۲/۲۰ است که نشانگر موافقت پاسخ دهنده است و مقدار P-VALUE به ما نشان می دهد که این اختلاف معنی دار است.

توجه: در حالت کلی پاسخ دهندگان با سوالات موافق هستند

جدول ۸: تست متغیر سیاسی

شماره سوال	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار	مقدار t	اختلاف از ۳	مقدار احتمال
۲۰	۹۷	۳/۲۶	۱/۲۲۷	۰/۱۲۵	۲/۰۶۹	۰/۲۵۸	۰/۰۴۱
۶	۱۰۰	۱/۶۰	۰/۷۲۵	۰/۰۷۲	-۱۱/۷۷۲	-۰/۹۶۰	۰/۰۰۰
۷	۱۰۰	۱/۷۴	۰/۶۴۵	۰/۰۶۵	-۱۹/۳۱۷	-۱/۴۰	۰/۰۰۰
۱۳	۱۰۰	۲/۱۹	۱/۱۹۵	۰/۱۲۰	-۶/۷۷۸	-۰/۸۱۰	۰/۰۰۰
۲۱	۹۷	۲/۲۱	۰/۸۰۳	۰/۰۸۲	-۹/۷۳۸	۰/۷۹۸	۰/۰۰۰

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
SIASI	100	2.2064	.49137	.04914

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
SIASI	-16.150	99	.000	-.79357	-.8911	-.6961

فرضیه دوم؛ معتقد است که افزایش سطح مناسبات اقتصادی و سیاسی، زمینه ساز بسط و گسترش آگاهیهای قومی و در نهایت زمینه ساز امنیت منطقه ای خواهد شد.

برای آزمون این فرضیه نیز از دو متغیر مناسبات اقتصادی و مناسبات سیاسی بین قومی و تاثیر آن بر امنیت منطقه بطور جداگانه مورد آزمون قرار دادیم و برای سنجش این فرضیه نیز جمعاً ۹ گویه تعبیه شده بود.

برای سنجش متغیر اول یعنی تاثیر مناسبات اقتصادی بین قومی بر امنیت منطقه ای ۴ گویه تعبیه شده بود که پاسخگویان توسعه ی روابط اقتصادی، برنامه ریزی مدون و سرمایه گذاری متناسب با ظرفیت مکان ها رادر کاهش تعصبات بین قومی و افزایش تعاملات مؤثر دانسته اند. اما پاسخگویان با گویه ۱۰ که اعتقاد داشت تفاوت خاصی از نظر تخصیص امکانات و سرمایه گذاری در مناطق آذری و کردی وجود ندارد را رد کرده و همچنین نابرابر یهای اقتصادی را یکی از عوامل تاثیرگذار بر ایجاد ناامنی و نارضایتی در منطقه دانستند.

برای متغیر سیاسی نیز ۵ گویه تعبیه شده بود که پاسخگویان توسعه ی مناسبات سیاسی (فعالیت احزاب سیاسی، گروه ها و سازمان های مردم نهاد)، انتصاب مدیران بومی و محلی در سطوح تصمیم گیری های منطقه ای را در ایجاد همبستگی بین قومی و در نتیجه ی آن ایجاد امنیت بیشتر منطقه مؤثر دانسته و مورد تایید قرار داده اند. اما با گویه ی ۲۰ که اعتقاد داشت آذری ها و کردها در رسیدن به مناصب اداری و سیاسی برابر می دانست را مورد تایید قرار ندادند و مخالف این گویه بودند. و همچنین گویه ی ۲۱ را که نقش نخبگان سیاسی را در ایجاد رقابت بین قومی مؤثر می دانست را مورد تایید قرار دادند. یکی از دلایل افزایش رقابت بین قومی و وجود برخی حساسیت ها را ناشی از تلاش همین نخبگان سیاسی ارزیابی می نمودند.

این فرضیه در توسعه مناسبات اقتصادی با میانگین ۲/۲۲ و در توسعه ی مناسبات سیاسی با میانگین ۲/۲۰ و مقدار احتمال (Sig) ۰/۰۰۰ ضمن تایید، معنادار بودن رابطه ی بین تاثیر توسعه مناسبات اقتصادی و سیاسی بین قومی بر امنیت منطقه ای را مورد تایید قرار داده و آنرا اثبات می کند. بدین منظور هرچه مناسبات اقتصادی و سیاسی بین قومی توسعه یافته تر باشد به تبع آن امنیت منطقه نیز توسعه ی بیشتری خواهد یافت.

پس برای بسط و گسترش آگاهی های قومی نیاز به توسعه ی مناسبات اقتصادی و سیاسی می باشد که توسعه ی مناسبات در این زمینه ها می تواند زمینه آگاهی را افزایش داده و با گسترش آگاهی ها زمینه برای امنیت بیشتر در منطقه فراهم خواهد شد. که این امر در تولید امنیت می تواند تاثیر گذاری بیشتری داشته باشد.

آزمون فرضیه سوم:

برای بررسی این فرضیه از آزمون تی تک نمونه ای با مقدار آزمون ۳ استفاده کردیم. چون نشانگر بی نظر بودن پاسخ دهنده است. درجه آزادی این آزمون برابر ۹۹ می باشد. با توجه به جدول زیر فرضیه تاثیر نگرش مثبت حکومت نسبت به قومیت در رفع اختلافات و تاثیر آن بر امنیت منطقه مورد تایی قرار گرفته است. چون P-VALUE از ۰/۰۵ کوچکتر است. با توجه به مقدار میانگین که برابر با ۲/۰۷ است می توان دریافت که به نظر غالب متخصصان افزایش نگرش مثبت حکومت نسبت به قومیت باعث رفع اختلافات قومی و در توسعه ی امنیت منطقه نقش مؤثر تری خواهد داشت. چون مقادیر پایین تر از ۳ نشانگر موافقت پاسخ دهنده با متن سوال و بالاتر از آن نشانگر مخالفت وی می باشد. در این فرضیه

مقدار متوسط برابر با ۲/۰۷ است که نشانگر موافقت پاسخ دهنده است و مقدار P-VALUE به ما نشان می دهد که این اختلاف معنی دار است.

توجه: در حالت کلی پاسخ دهندگان با سوالات موافق هستند

جدول ۹: تست فرضیه سیاست های حکومت

شماره سوال	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار	مقدار t	اختلاف از ۳	مقدار احتمال
۱۶	۹۹	۲/۰۸	۰/۸۸۸	۰/۰۸۹	-۱۰/۲۹۴	-۰/۹۱۹	۰/۰۰۰
۲۷	۱۰۰	۱/۸۸	۰/۷۶۹	۰/۰۷۷	-۱۴/۵۶۲	-۱/۱۲۰	۰/۰۰۰
۱۴	۱۰۰	۲/۵۳	۱/۰۵۸	۰/۱۰۶	-۴/۴۴۰	-۰/۴۷۰	۰/۰۰۰
۱۸	۱۰۰	۱/۹۸	۰/۹۶۴	۰/۰۹۶	-۱۰/۵۸۳	-۱/۰۲۰	۰/۰۰۰
۱۱	۱۰۰	۱/۹۱	۰/۸۰۵	۰/۰۸۱	-۱۳/۵۳۷	-۱/۰۹۰	۰/۰۰۰
۲۶	۱۰۰	۲/۰۱	۰/۹۳۷	۰/۰۹۴	-۱۰/۵۶۱	-۰/۹۹۰	۰/۰۰۰
۲۸	۱۰۰	۲/۴۸	۱/۱۰۵	۰/۱۱۱	-۴/۷۰۴	-۰/۵۲۰	۰/۰۰۰

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
SIASAT_HOKUMAT	100	2.0780	.41575	.04157

One-Sample Test

	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
SIASAT_HOKUMAT	-22.177	99	.000	-.92200	-1.0045	-.8395

فرضیه ی سوم؛ به نظر می رسد نگرش مثبت حکومت به قومیت می تواند در ایجاد امنیت پایدار و در نهایت یکپارچگی سرزمینی نقش اصلی را ایفانماید.

برای سنجش این فرضیه ۷ گویه تعبیه شده بود ، در تحلیل های آماری ضمن تایید این فرضیه رابطه ی معناداری آن نشان داده شد. یعنی رابطه ی معناداری بین سیاست های حکومت با امنیت برقرار است. هرچه سیاست های حکومت در خصوص مناسبات بین قومی با نگرش مثبت باشد موجبات نزدیکی اقوام را فراهم آورده و در نتیجه با نزدیکی اقوام به هم در نهایت منجر همبستگی و امنیت بیشتر در منطقه خواهد
ضمن تایید فرضیات فوق ، نتیجه می گیریم رابطه ای مستقیمی بین توسعه ی مناسبات (فرهنگی و اجتماعی) ، (اقتصادی و سیاسی) و (نگرش مثبت حکومت) با امنیت وجود دارد به این معنی که هرچه این مناسبات توسعه یافته تر باشد امنیت نیز در منطقه توسعه بیشتری خواهد یافت.

نتیجه گیری:

وجود تنوع قومی در هر کشوری بیشتر از آنکه بتواند باعث تقویت روحیه ی وحدت و انسجام شود منشاء کاهش اتحاد و همبستگی در سطح ملی می شود چون معمولاً هر قومی دارای هویت و ویژگی های خاص خود بوده و نسبت به تحقق آن تلاش می کند.
در راستای این خواسته هاست که برخی از تنش ها و ناآرامی هایی صورت می گیرد. و در این موقع است که امنیت به عنوان گواراترین نعمت برای بشریت و امنیت پایدار از ضروری ترین نیازهای جوامع بشری خودنمایی می کند. و نظام های سیاسی مختلف هزینه های شایان توجهی را در بودجه های ملی برای تامین امنیت پیش بینی می نمایند.
آذربایجان غربی که از استان های قومی نشین (آذری و کردی) کشورمان می باشد در طول ادوار گذشته شاهد برخی ناآرامی ها و ناامنی ها یی در این منطقه بوده ایم لذا ما را برآن داشت تا در این پژوهش تاثیر مناسبات بین قومی بر امنیت منطقه ای را مورد کنکاش قرار دهیم .

در این تحقیق ابتدا به بررسی مفهوم قوم، قومیت، توسعه، مناسبات بین قومی، امنیت و ابعاد آن پرداختیم و در بخش بعدی نیز یافته‌های تحقیق در دو بعد میدانی و کتابخانه‌ای در رابطه با تاثیر مناسبات بین قومی بر امنیت منطقه‌ای ارائه شده و در نهایت فرضیات موردآزمون قرار گرفتند.

براساس بررسی‌های صورت گرفته از برنامه‌های عمرانی قبل از انقلاب و برنامه‌های توسعه‌ای بعد از انقلاب، مواد یا تبصره‌ی خاصی در این برنامه‌ها در خصوص مناسبات بین قومی و یا سیاست‌گذاری‌هایی در راستای مدیریت اقوام لحاظ نشده است و آنچه در این برنامه در طول سال‌های قبل و بعد از انقلاب در راستای برنامه‌های مدون، اجرایی گشته در قالب برنامه‌های عمران منطقه‌ای یا توسعه‌ی منطقه‌ای بوده است.

و با توجه به بررسی و مقایسه‌ی آماری دو شهرستان میاندوآب و بوکان که میاندوآب با اکثریت آذری نشین (شیعه) و بوکان کردی نشین (سنی) صورت گرفت مشخص گردید که از لحاظ امکانات و سرمایه‌گذاری فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی با توجه به جمعیت این شهرها به لحاظ تلاش دولت هادر توسعه منطقه تفاوت بوده ولی چندان چشمگیری نبوده است. و سرمایه‌گذاری‌های انجام شده نیز در راستای برنامه‌های پنج ساله‌ی توسعه‌ی منطقه‌ای در سطح استان بوده است. بیشتر در راستای اولویت‌های منطقه‌ای بوده تا اولویت‌های مناسبات بین قومی.

در آزمون فرضیات نیز مشخص شد که مؤلفه‌های احترام متقابل به فرهنگ و آداب و رسوم اقوام و برنامه‌ریزی برای توسعه‌ی فرهنگ و هنر بومی منطقه، توسعه‌ی مجتمع‌های فرهنگی و تفریحی و رعایت عدالت اجتماعی در تخصیص امکانات و سرمایه‌گذاری‌ها، انتصاب مدیران بومی و محلی در مدیریت‌های اداری و سیاسی، و تدوین سیاست‌های متناسب با فرهنگ اقوام از جمله مؤلفه‌هایی بوده‌اند که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده بودند که اکثریت پاسخگویان توجه به مؤلفه‌های فوق را در راستای افزایش مناسبات و تعاملات بین قومی دانسته و در راستای افزایش این مناسبات اعتقاد به افزایش امنیت در منطقه داشته‌اند. و با اکثریت فرضیه‌ها را مورد تایید قرار دادند.

بنابراین با توجه به یافته‌های تحقیق و نتایج حاصل از آن، جواب سؤال اصلی این تحقیق «مناسبات بین قومی چه تاثیراتی می‌تواند در ایجاد امنیت منطقه‌ای داشته باشد» به این صورت تبیین می‌شود که توسعه‌ی مناسبات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بین قومی می‌توانند در همزیستی مسالمت‌آمیز، ثبات و آرامش منطقه نقش به‌سزایی داشته باشند. و رابطه‌ی متقابلی بین توسعه‌ی مناسبات بین قومی و امنیت منطقه وجود دارد به طوری که ایجاد همزیستی مسالمت‌آمیز و افزایش مناسبات بین دو قوم در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، زمینه‌ساز پایداری و توسعه در بعد امنیت خواهد شد.

قدردانی:

نویسندگان این مقاله از حمایت‌های مادی و معنوی دانشگاه تربیت مدرس در انجام این تحقیق که برگرفته از پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد می‌باشد قدردانی می‌نمایند.

فهرست منابع و ماخذ

۱- احمدی، حمید. (۱۳۸۳). ایران، هویت، ملیت، قومیت. تهران: نشر مؤسسه تحقیقات توسعه علوم انسانی

۲- افتخاری، اصغر. (۱۳۸۴). معمای امنیت در کنکاشی بر جنبه های مختلف امنیت عمومی و پلیس. تهران: دانشگاه علوم

انتظامی

۳- افتخاری، اصغر. (۱۳۸۵). امنیت عمومی به مثابه فرهن. تهران: فصلنامه امنیت عمومی

۴- بیرو، آلن. (۱۳۷۰). فرهنگ علوم اجتماعی. ترجمه، باقر ساروخانی، چاپ دوم، تهران: انتشارات کیهان

۵- بوزان، باری. (۱۳۷۸). مردم، دولت و هراس. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی

۷- الطائی، علی. (۱۳۸۳). بحران هویت قومی در ایران. تهران: نشر شادگان

۸- برتون، رولان. (۱۳۸۰). قوم شناسی سیاسی. ترجمه ناهید فکوهی؛ تهران: نشر نی

۹- تیموئی، سیسک. (۱۳۷۹). تقسیم قدرت و میانجیگری بین المللی در منازعات قومی. ترجمه، مجتبی عطار زاده، تهران:

پژوهشکده مطالعات راهبردی

۱۰- حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۸). ژئوپلیتیک انسان گرا. تقریرات کلاس درس (منتشر نشده)

۱۱- خوب روی پاک، محمدرضا. (۱۳۸۳). اقلیت ها. تهران: انتشارات شیرازه

۱۲- ساندرز، دیوید. (۱۳۸۰). الگوی بی ثباتی سیاسی. تهران: پژوهشکده ی مطالعات راهبردی

۱۳- شولتز، ریچارد. (۱۳۸۱). مطالعات امنیت ملی قبل از جنگ سرد و در مراحل بنیادین اندیشه در مطالعات امنیت ملی.

ترجمه اصغر افتخاری؛ تهران: پژوهشکده ی مطالعات راهبردی

۱۴- صرافی، مظفر. (۱۳۷۷). مبنی برنامه ریزی توسعه منطقه ای. تهران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه

۱۵- صالحی امیری، سیرضا. (۱۳۸۸). مدیریت منازعات قومی. تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت

نظام

۱۶- علینقی، امیرحسین. (۱۳۷۸). داده هایی از عدم تعادل در ایران (استان های مرزی). تهران: فصلنامه مطالعات

راهبردی، شماره ۵ و ۶ پاییز و زمستان

۱۷- عبدی، عطاء... (۱۳۸۸). تبیین الگوی نظری طراحی سازوکار و همگرایی بر پایه ی واقعیت های جغرافیایی با

رویکرد جغرافیای انسان گرا. تهران: فصلنامه مطالعات ملی، سال دهم، شماره ۴

۱۸- کندال رابرت. (۱۳۷۲). کردها. ترجمه، ابراهیم یونسی، تهران: نشر روزبهان

۱۹- کاویانی راد، مراد. (۱۳۸۰). بررسی نقش هویت قومی در اتحاد ملی (مورد مطالعه: قوم بلوچ). پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت مدرس

۲۰- گر، تد رابرت. (۱۳۷۸). اقلیت ها ، ملی گراها و برخوردهای سیاسی. ترجمه، حمیدرضا کریمی، سال پنجم، شماره اول، تهران: فصلنامه مطالعات راهبردی

۲۱- مجموعه کتب طرح نهضت روشنگری ویژه طرح بصیرت. (۱۳۸۸). معاونت تربیت و آموزش دانشگاه امام حسین (ع). تهران: انتشارات دانشگاه امام حسین (ع)

۲۲- محمد هیودی، محمدرضا. (۱۳۸۴). نقش تمایلات قومی در مشارکت سیاسی . پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت مدرس

۲۳- ماندل، رابرت. (۱۳۷۹). چهره ی متغیر امنیت ملی. تهران: پژوهشگده ی مطالعات راهبردی

۲۴- مرادیان ، محسن. (۱۳۸۵). درآمدی بر ابعاد و مظاهر تهدیدات . تهران: مرکز آموزش و پژوهش شهید صیاد شیرازی

1 - Ahmadi Hamid(1995) the politics of Ethnic Nationalism in iran .Ph.D thess Carleton university faculty of Gradute Studies and Reserarch Dept of political Science Ottawa Canada.

2- Brown ' Micheal E ' (1993) Ethnic Conflit an international Security (New jersy:Princeton University press.

-3-Esman .Milton (2004) ; An introduction io ethnic conflict ' London: Combrige.

4 - E . Cross ' white Identity theory: origins and prospect.(2005).

5 - Kymilicka. W(1995); Multicultural citizenship' Newyoek: Oxford University press.

6- Kathleen E. Bredonand Fred M. Shelley' engaging jeopolitics ' seattlepacific and southern University Press(2003)